

4²⁰⁰⁵ BERTRAM

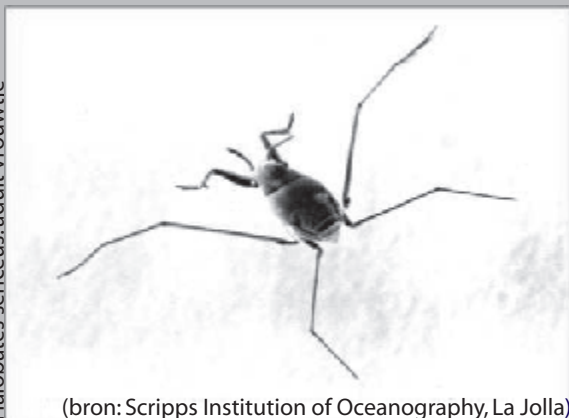
België - Belgique
P.B.
9000 Gent 1
BC 5688

Tijdschrift van de Natuurstudiewerkgroep van de JNM

Rodekoolzwam (© Mathias De Backer)

Halobates sericeus: adult vrouwtje

(bron: Scripps Institution of Oceanography, La Jolla)

Kruien (© Olivier Heerwech)

Afgiftekantoor: 9000 Gent 1
V.U.: Jan Claes
Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent
Verschijnt driemaandelijks
jaargang 3 nummer 4

Je adres verkeerd? Laat het weten op bertram@jnm.be

Colofon

Bertram is het tijdschrift van de natuurstudiewerkgroep (NWG) van de JNM, de werkgroep die alle jeugd in Vlaanderen groepeerd die met natuurstudie bezig is. Dit is dan ook het tijdschrift voor de natuurstudiejeugd in Vlaanderen. Bertram is een populair-wetenschappelijk tijdschrift, dat vier keer per jaar verschijnt.

Natuurstudiewerkgroep van de JNM
Koepel van de natuurhistorische werkgroepen van de JNM:

- ARWG, Amfibieën en Reptielenwerkgroep
- KWG, Kustwerkgroep
- PWG, Plantenwerkgroep
- VBWG, Viezebeestjeswerkgroep
(inclusief Coccinula, de LieveheersbeestjesWG)
- VWG, Vogelwerkgroep
- ZWG, Zoogdierwerkgroep

Redactie Bertram

Alles mag doorgemailed worden naar bertram@jnm.be
Opsturen kan naar Bertram, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent.

Abonneren op Bertram

JNM-leden kunnen zich abonneren op Bertram door storting van 5 EURO op de rekening van de JNM: 001-2280592-04 met vermelding van je naam en/of stamnummer en "lid worden van de NWG". Activiteiten en vergaderingen zijn enkel voor leden van 12-25 jaar.

JNM

JNM is een jeugdvereniging voor en door jongeren van 8 t.e.m. 25 jaar die bezig zijn met de natuur en het milieu in al haar aspecten. De doelstellingen zijn het kennismaken met alles wat leeft en bloeit, alsook het werken aan een natuur- en mensvriendelijke omgeving. Dit gebeurt d.m.v. talrijke afdelingen, werkgroepen, excursies, kampen, voordrachten, studies, acties, tijdschriften, infocentrum...

Meer info en 'hoe lid worden' op www.jnm.be

Bondssecretariaat

Het nationaal secretariaat is gevestigd in de Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent, tel: 09.223.47.81, fax: 09.223.28.05 of e-mail: info@jnm.be. Het is elke werkdag open van 9.00u tot 17u. Hier helpen ze je graag verder met alle info, ook voor tijdschriften en voor het kopen van natuurstudiewerken is dit de plaats waar u moet zijn.

De redactie bedankt

voor hun artikels, opmerkingen, nalezen en andere hulp: Gert Arijs, Mathias De Backer, Klaas Debusschere, Brecht De Meulenaer, Bina Joris, Tim Stuyve, Martine Van Audenhove, Jeroen Van den Borre, Michiel Vandegehuchte, Nele Verstraete, Bert Willaert voor hun prachtige foto's: Mathias De Backer, Olivier Heerwegh, Jeroen Mentens, Gilles San Martin, Stefanie Schelfout, Martine Van Audenhove, Nicolas Van Rossem, Bert Willaert en al wie ik nog vergeten ben.

Druk

Druk in de weer, Forelstraat 35, 9000 Gent
Tel. 09/224.29.14. Fax 09/225.67.89.
info@drukindeweer.be
www.drukindeweer.be
gedrukt op chloorvrij gebleekt postconsumer kringlooppapier.

Inhoudstafel

Colofon	2
Voorwoord	3
Metalen in planten	4
PWG Paddestoelenweekend	6
PWG Paddosoortenlijst	9
Insecten op zee	11
Gaasvliegtabel	15
Oplossing Mystery Competition 10	16
Mystery Competition 11	17
Gesprink in het Brusselse	18
Trektellen in Istanbul	21
Kort Kort Kort	24
VBWG Lieveheersbeestjes (kort)	25
VWG-KWG Combiweekend	25
VWG Zeelandtochten	26
KWG Giant coast & sea expl.	27
Verslagen NWG-vergaderingen	28
Structuur van de NWG (2005)	31
Volgende Bertram	32

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap.

Voorwoord

Haai Natuurstudie-lovers,

Intussen zijn we alweer aanbeland bij het laatste voorwoordje van mijner hand. Het lijkt je misschien wel wat vreemd, zo een laatste voorwoordje bij het begin van het jaar, maar deze Bertram hoort dan eigenlijk officieel nog bij het vorige jaar. Zijn we dan zo traag geweest vorig jaar? Neen ook vorig jaar verscheen de laatste Bertram van 2004 pas in 2005 dus je bent heus niet bekocht, trouwens vorig jaar waren er maar liefst 6 Bertrams dus hoor ik nog iemand? ;-)

Feit dat het intussen januari is, wil zeggen dat het congres ook alweer achter ons ligt en dat we dus ook een nieuwe ANS hebben. In de Bertrams van 2006 zal je dus de nonsens van Thomas Willems op het eerste blad kunnen lezen. Maar persoonlijke fans, vrees niet, ik heb jullie niet verlaten, ik zal voortaan jullie NWG-secretaris en KWG-verantwoordelijke wezen.

Brecht De Meulenaer (© Olivier Heerwegh)

Maar goed de kerst- en nieuwjaarsindigest is verteerd, tegen je deze Bertram in uw pollen krijgt, de examens waarschijnlijk ook alweer. Dus hoog tijd om er weer volop op uit te trekken, op één van de Zeelandtochten van de VWG bijvoorbeeld: voor iedere liefhebber van avifauna een ware zaligheid. Of de grote KWG "coast and sea-exploration". Ben je een kou-kleum dan moet je eerder op de determinatie-avonden zijn... Voor ieder wat wils ook in 2006. Voor de rest van de wilde plannen, kijk je maar eens verder in deze Bertram naar de aankondigingen.

Ik hoop dat je een bevredigend natuurstudie-jaar achter de rug hebt, veel superwaarnemingen, veel nieuwe ontdekkingen. En bovenal gewoon genoten hebt van de natuur...Hopelijk was de NWG in 2005 ook een beetje wat u ervan verwacht had?

Ik wens u vééél; Steller's eiders, Witstuitbarmsijzen, Sperweruilen en Wasplaatjes, Vliegenorchissen, Bruine vuurvinders, Inktvisjes en Tuimelaars, Hoefijzerneuzen, Azuurmezen en Waterspitsmuizen, Venglazenmakers en Bokkenorchissen, en nog zo veel meer... De NWG-ollez ollez

En vooral geef er in 2006 een lap op !!!

Natuurstudie RULES!

Brecht De Meulenaer
ANS 2005
Brecht.de.meulenaer@telenet.be

Metalen in planten

Metalen worden eerst opgenomen in de apoplast (in de celwanden) van de wortels. Hierna wordt een deel in de cel getransporteerd, een ander deel wordt verder door de apoplast getransporteerd en een derde deel wordt gebonden aan de negatief geladen componenten van de celwanden. De beweging van metalen van de bodemoplossing naar de celwanden is een niet metabolisch (vereist dus geen energie), passief proces, gedreven door diffusie of massastroming. Het mechanisme van metaalopname door het plasmamembraan in het cytoplasma is nog niet bekend (Greger, 1999).

De opname van sommige zware metalen is beschreven als passief, metabolisch of gedeeltelijk passief en gedeeltelijk metabolisch. Ionkanalen kunnen ook belangrijke opnamewegen zijn, bijvoorbeeld voor Cd^{2+} . In het cytoplasma binden de metaalionen aan negatieve ladingen in verscheidene macromoleculen, die oplosbaar kunnen zijn of aan delen van cellulaire structuren. Op die manier kunnen metalen geaccumuleerd worden in het cytoplasma. De hoeveelheid hangt af van de plantensoort en het metaal. Een belangrijk verschil tussen de zware metalen is dat sommige essentiële micronutriënten zijn voor planten, zoals Cu, Zn en Mn, terwijl andere zoals Cd en Pb niet-essentiële elementen zijn (Morel, 1996). De meeste planten hebben mechanismen ontwikkeld om hun interne concentraties aan micronutriënten te reguleren (Tambasco *et al.*, 2000).

Metaalopname hangt af van verschillende factoren. Hoe groter de worteloppervlakte, hoe effectiever de metaalopname is. Door biologische verdunning zal de concentratie aan zware metalen in de wortel verlagen bij stijgende wortelbiomassa. De opname

van het ene metaal kan beïnvloed worden door competitie van andere metalen aan de opnameplaatsen. De toevoeging van nutriënten beïnvloedt de metaalopname ook door kationcompetitie. In sommige gevallen beschermen mycorrhiza planten tegen zware metaal toxiciteit. De rol van mycorrhiza is echter niet eenduidig. Lasat (2002) beschreef zowel inhibitie als stimulatie van metaalopname en accumulatie door de aanwezigheid van mycorrhiza.

De translocatie van zware metalen binnen de plant kan sterk verschillen van metaal tot metaal. Cd en Zn zijn bijvoorbeeld mobieler binnen een plant dan Cu en Pb. Om in de xyleemvaten van de wortel te raken, waar het opwaartse transport gebeurt, moeten de metalen doorheen de endodermis en de gesuberiniseerde lijsten van Caspary raken, wat niet vanzelfsprekend is. Het grootste deel van de metaalopname gebeurt dan ook in de jongere delen van de wortel, waar de lijsten van Caspary nog niet volledig ontwikkeld zijn (Greger, 1999). Tijdens het transport doorheen de plant worden de metalen grotendeels gebonden aan de celwanden, wat verklaart waarom het grootste deel van de opgenomen metalen gewoonlijk in de wortels gevonden wordt (90 tot 75 %) en kleinere hoeveelheden verdeeld worden in de stengel.

Sommige planten hebben mechanismen ontwikkeld om veel of weinig metalen op te nemen of te accumuleren. Planten stellen H^+ -ionen vrij in de rhizosfeer (de onmiddellijke omgeving van de wortels) en kunnen de pH met 1 eenheid doen dalen tot op ongeveer 2 mm van de wortelzone. De verlaagde pH verhoogt de mobiliteit van metalen in de bodem en hierdoor ook de metaalopname. Sommige planten kunnen fyto sideroforen afgeven. Dit zijn macromoleculen die Fe, Cu, Mn en Zn kunnen vrijstellen van

bodemdeeltjes. Het gevormde complex kan getransporteerd worden naar de wortel. *Silene cucubalus*, een Cu-resistente plant, scheidt een substantie af, die Cu bindt in de rhizosfeer en op die manier Cu-opname verhindert. Mucilage, een component die verschillende koolwaterstoffen bevat, wordt vooral uitgescheiden aan het wortelmutsje en de apicale wortelzones. Deze stof kan in hoge mate aluminium (Al) binden en complexeren, waardoor de opname van Al verhindert wordt (Puthotá *et al.*, 1991). Zowel tussen soorten als tussen genotypen van eenzelfde soort kan er een groot verschil in metaalopname bestaan (Greger, 1999).

Planten kunnen in drie categorieën worden ondergebracht volgens hun strategie van metaalopname (Baker, 1981) (Fig. 1).

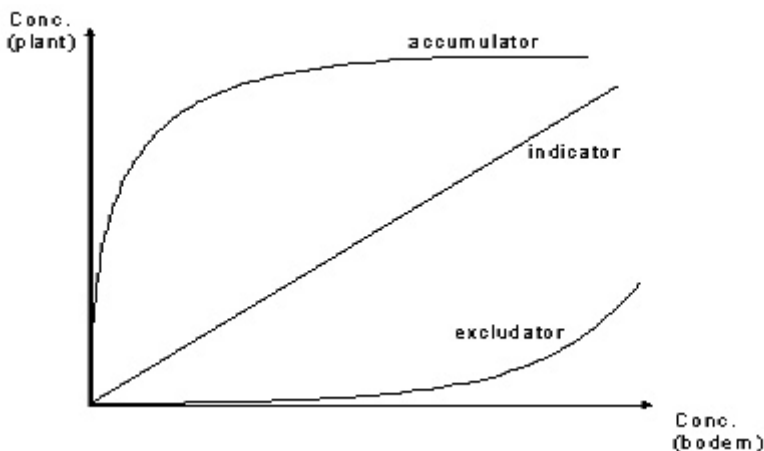

Fig. 1 Opnamepatroon van een element door een accumulator, indicator of excludator (naar Greger, 1999)

Indicator-species vertonen een lineair opnamepatroon en hebben dus een weefselconcentratie die de externe concentratie volgt. Accumulatoren hebben hoge weefselconcentraties bij erg lage externe metaalconcentraties. Deze planten hebben bepaalde detoxificatiemechanismen in het plantenweefsel. Excludator-species hebben een soort barrière om opname te vermijden. Bij erg hoge concentraties verliest deze barrière zijn functie, waarschijnlijk

door toxische effecten van het metaal, waardoor de metaalopname sterk stijgt. Deze opnamepatronen zijn plant- en elementspecifiek (Verloo, 2003).

In planten zijn enzymen aanwezig die oxidatieve stress moeten voorkomen. Zware metalen stimuleren de vorming van vrije radicalen en reactieve zuurstofcomponenten, door directe elektronentransfer waarbij metaalionen zijn betrokken of door verhindering van metabolische reacties (Dietz *et al.*, 1999). Planten proberen de hoeveelheid van deze vrije radicalen en reactieve zuurstofcomponenten binnen de perken te houden met behulp van een complex antioxidant afweersysteem, dat kan gereguleerd worden naargelang de omstandigheden. De belangrijkste antioxidatieve enzymen zijn superoxide dismutasen (SOD), catalasen, (CAT) en een groot aantal H_2O_2 -reducerende peroxidasen.

Zware metalen reageren met het fotosynthetische apparaat van planten op verschillende niveaus. Ze accumuleren in bladen en interageren met enzymen en organische elementen in het cytosol, zorgen voor veranderingen in de functies van chloroplastmembranen en beïnvloeden de werking van fotosysteem I en II (PS I en PS II). Op moleculair niveau interageren ze met fotosynthetische enzymen uit de koolstofreductiecyclus (Prasad & Strzałka, 1999). Vooral in fotosysteem II kan fotofosforylatie of enzymactiviteit en dus elektronentransport verhindert worden door zware metalen. Het eerste doelwit van zware metalen is hier het zuurstof vrijstellend complex, dat elektronen van water aan het PS II reactiecentrum geeft.

De chlorofylinhoud kan gereduceerd worden door zware metalen, omdat ze interfereren met de biosynthese van pigmenten. De substitutie van het centrale Mg in bladgroen door Hg, Cd, Cu, Ni, Zn of Pb is een belangrijk type van schade in planten die onder metaalstress staan. Deze substitutie voorkomt fotosynthetische lichtopname in de beïnvloede chlorofylmoleculen, wat een sterke vermindering van de fotosynthese veroorzaakt.

Michiel Vandegehuchte

Referenties

- BAKER, A.J.M. (1981). Accumulators and excluders – strategies in the response of plants to heavy metals. *Journal of Plant Nutrition*, **3**, 643-654.
- DIETZ, K.-J., BAIER, M. & KRÄMER, U. (1999). Free Radicals and Reactive Oxygen Species as Mediators of Heavy Metal Toxicity in Plants. In: Prasad, M. & Hagemeyer, J. (Eds.) *Heavy Metal Stress in Plants*, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag,

73-97.

- GREGER, M. (1999). Metal Availability and Bioconcentration in Plants. In: Prasad, M. & Hagemeyer, J. (Eds.) *Heavy Metal Stress in Plants*, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 1-27.
- MOREL, J. (1997). Bioavailability of Trace Elements to Terrestrial Plants. In: Tarradellas, J., Bitton, G. & Rossel, D. (Eds.) *Soil ecotoxicology*. Boca Raton, CRC Press, 142-176.
- PRASAD, M.N.V. & STRZAŁKA, K. (1999). Impact of Heavy Metals on Photosynthesis. In: Prasad, M. & Hagemeyer, J. (Eds.) *Heavy Metal Stress in Plants*, Berlin Heidelberg, Springer-Verlag, 117-138.
- PUTHOTÁ, V., CRUZ-ORTEGA, R., JOHNSON, J., OWNBY, J. (1991). An ultrastructural study of the inhibition of mucilage reaction in the wheat root cap by aluminium. In: Wright, R.J., Baligar, V.C., Murrmann, R.P. (Eds.) *Plant-soil interactions at low pH*. Dordrecht, Kluwer, 779-787.
- TAMBASCO, G., SAUVÉ, S., COOK, N., MCBRIDE, M. & HENDERSHOT, W. (2000). Phytoavailability of Cu and Zn to lettuce (*Lactuca sativa*) in contaminated urban soils. *Canadian Journal of Soil Science*, **80**, 309-317.
- VERLOO, M. (2003). *Ecochemie van de zware metalen*. Cursus, FLTBW, Universiteit Gent, 147p.

PWG Paddestoelenweekend

PWG Paddestoelenweekend – 21-23 oktober 2005

Vrijdag 21 oktober

Vrijdagavond werd de start gegeven van het grote PWG paddeweekend. Vanuit heel Vlaanderen werd tegen half acht een meute JNM-ers verwacht in het scoutslokaal van Zoersel. Om de hongerigen te spijzen en de dorstigen te laven, ondernamen Emma en Mathias 's namiddags al een heuse expeditie met gigantische soeppot, gevuld met pompoen en andere groenten, en een tiental Turkse broden. Dat ze niet onopgemerkt bleven bleek uit de interesse van enkele senioren. Ze trokken zelfs foto's van die twee aardige jongeren die hun gerief met moeite kwijt raakten op de overvolle bus.

Nadat de soep en de eerste pinten genuttigd

waren, kon Martine aan haar heuse Zwam-Je-Rot-Powerpoint beginnen. In sneltreintempo werden we ondergedompeld in de zeer gevarieerde wereld van de paddestoelen. Ondanks het late uur was er een zeer grote interesse in de plaatjeszwammen, buisjeszwammen (da zijn dus de die met die *koeten*) en de minder courante stekelzwammen. Ook de voortplanting van deze eigenaardige organismen werd kort belicht. Bij de uiteenzetting van de verschillende soorten, die we verwacht werden te kunnen herkennen, waren het vooral de psychoactieve soorten die veel belangstelling kregen.

In de overtuiging dat de aandacht nu echt wel gewekt was, werd de allereerste versie van de PWG Paddo T-shirt voorgesteld, die meteen een groot succes kende (voor 5 eurookes in

het Bondssec).

Na een overtuigende felix hebben we in het leidingslokaal elkaar nader leren kennen en dat tot de onderbroek toe.

Zaterdag 22 oktober

Veel te vroeg werden we aan de ontbijttafel verwacht. Enkele moedigen waren al brood gaan halen en hadden koffie en thee gezet. Nadat de slapers uit de ogen gewreven waren en de excursietassen gevuld, vertrokken we met de bus richting Westmalle, waar er volgens onze gids Roosmarijn zeer mooie en zeldzame soorten te vinden waren. Al snel werden de paddorazzi onder ons wakker geschud door de overweldigende schoonheid van de natte hoeden die er massaal werden aangetroffen.

Roosmarijn wist ons aan de hand van praktijkvoorbeelden te vertellen hoe we het verschil

konden herkennen tussen een Okerkleurige beukerussula en een Geelwitte russula, hoe we ons niet konden laten beetnemen door de Fopzwam en welke leuke dingen we konden uitsteken met de "pisser" (Knotsvoettrechterzwam).

Hele bomen en hun omgeving werden onderworpen aan deskundig onderzoek. Het resultaat van deze zoekactie leverde ons *Prachtmycena*, Donker hazeoor, Sombere honingzwam, Gewone hertezwam, Witte satijnvezelkop (meteen heerlijk spermageurtje, maar zeer giftig), Roestvlekkenzwam... (zie lijst) Ook het onderzoek van het binnenste van holle bomen werd niet overgeslagen, wat tot de ontdekking van een verlegen inktzwammetje leidde.

Honger dreef ons door de dreef naar de heide waar Hazel het toch nodig achtte van *elf-en-bankje* te spelen. Alvorens de heidepaddestoelenrooftocht aan te vatten, werd de honger gestild op een plagplek tussen de vrij zeldzame Veenvlamhoedjes.

Na de rustpauze kon de zoektocht hervat worden. De kudde JNM-ers *zwamde* uit en overviel Roosmarijn met een waterval van soorten. Blikvangers van die namiddag waren Graskleef-steelmycena, *cantharel* (of Hanekam), Dennekegelzwam, Bloedweizwam,

Esther en haar bijbel (© Gert Arijs & Martine Van Audenhove)

Tolzwam ...

Een intense zoektocht van Martine leverde het oogverblindende Oorlepelzwammetje op (waar ze dan 's avonds van kon wegdromen). Zelfs de orchideeën onder de zwammen, de wasplaatjes, ontsnapten niet aan Esther's deskundig oog. Ze stal de show met een Vuurzwammetje, een wasplaatje dat kenmerkend is voor schrale graslanden.

Op bepaalde grassen werd ook moederkoren teruggevonden. Consumptie van deze zeer giftige schimmel veroorzaakt vernauwing van de bloedvaten (vasoconstrictie voor de doktoren onder ons) met een ondraaglijke tinteling tot gevolg (Sint- Antoniusvuur). In de middeleeuwen is hierdoor letterlijk menig dorp gek geworden.

Ervanuitgaand dat we de meest kenmerkende heidesoorten wel gevonden hadden, werd de tocht naar de Oostmalledreef aangevat. Onder het alziend oog van een biddende torenvalk wandelden we terug naar de bus, die ons tot de Oostmalledreef bracht. Na een korte pauze aan een mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*) werden de bermen van de dreef aan een inspectietoetocht onderworpen.

Enkele in het oog springende soorten waren de Blauwvoetstekelzwam en de Truffelknolzwam, een zwam die parasiteert

op truffels. Ook meer algemene soorten zoals de Kale inktzwam, Prachtvlamhoed en Oranjegeel trechtertje werden waargenomen. Een zwarte specht vond het nog noodzakelijk om even onze aandacht van de grond af te leiden met een klimpartijtje en een "vree zatte vlucht".

De kookploeg die ons al verlaten had om een heerlijk avondmaal te bereiden, zou nu al wel ongeduldig op die slenterende bende zitten wachten. Omdat we nog 5 kilometer voor de boeg hadden, werd het harde besluit genomen om niet meer naar

zwammen te kijken en enkel nog te stoppen om de zakken te vullen met kastanjes.

Rondeen uur of zeven en in het schemerdonker vielen we een heerlijk geurend scoutslokaal binnen, waar we stante pede onze benen onder tafel konden schuiven. De heerlijke zelfgemaakte burgers, gebakken pompoen en rijst gingen vlot naar binnen. Om alles door te spoelen hadden Gorik en Olbaerd van afdeling Waasland een bak heerlijke Puit voorzien.

Na de afwas werden de voorbereidingen getroffen voor de heuse Paddoquiz onder deskundige leiding van quizmaster Roosmarijn. Alle vondsten werden uitgesteld en een spel Paddospeelkaarten werd de sleutel voor het indelen van de groepen. De taak bestond erin om 25 verschillende soorten te benoemen, en indien dit niet mogelijk was om er een origineel verhaal bij te verzinnen. Helaas bracht de naam *Reflectarum ovarum* (lees: spiegelei, een kenmerk op de hoed van het Stobbezwammetje) geen extra punten op.

Gezien een aantal van de zwammetjes een letterlijk verpletterende indruk maakten, waren determinatiekenmerken niet altijd even goed zichtbaar. De uiteindelijke winnaar

van de quiz was zoals verwacht - en het zou nekeer geen waar moeten geweest zijn - groep "Seven," met als leden Lien, Helge, Bart en Martine op de voet gevolgd door "de Heren" (Hazel, Stephanie, Olbaerdts en Mathias). De rode lantaarn was voor de enige mannengroep: "de Dames" (Wouter, Kobe, Gert en Preben).

De rest van de avond werd doorgebracht in het zetelokaal waar nog een poging tot Maffia werd ondernomen, die echter op een sissert uitliep.

Zondag 23 oktober

Ook vandaag waren er enkele ongelukkigen die veel te vroeg moesten opstaan om brood te gaan halen en koffie en thee te zetten. Terwijl afdeling Voorkempen hun piepers een heuse kabouter pieptocht voorschotelden, werd het lokaal in de oorspronkelijke staat teruggebracht. Rond een uur of 11 wandelden we dan richting Zoerselbos voor de afsluitende excursie.

In de monnikendreef werd de Narcisridderzwam, Roodbruine slanke amaniet en de Grote trechterzwam teruggevonden. Ook de Plooivoetstuijzwam,

Groene glibberzwam en Heksenboter lagen op ons pad.

De aandacht lag helaas al een stuk lager dan de zaterdag, met als gevolg dat er wild in bomen werd geklommen, eikelgevechten werden gehouden en er levensgevaarlijke stunts met de fiets werden uitgehaald. Op de terugweg maakte de zon plaats voor een fikse regenbui die ons in sneltempo naar huis joeg.

De picknick werd in het bijlokaaltje gehouden terwijl enkele JNM-ers trachtten scoutsleden te ronselen. Ondertussen bereidde Danny de heuse paddogroepsfoto voor en werd Roosmarijn hartelijk bedankt voor haar professionele gidskwaliteiten met een aardbeitaartje. In de haast werd de groepsfoto genomen en de terugtocht aangevat die voor velen net iets te vermoeiend bleek...

Martine Van Audenhove
Martine.vanaudenhove@ugent.be

Mathias De Backer
mathias.debacker@gmail.com

PWG Paddosoortenlijst

Dreef Westmalle

Roodbruine schijnridderzwam
Oranjebloesemzwammetje
Leverkleurige melkzwam
Knotsvoettrechterzwam
Zwartpurperen russula
Sombere honingzwam
Zwartgroene russula
Geelwitte russula
Grofplaatrussula
Dennevlamhoed
Rodekoolzwam
Kastanjeboleet
Beukenboleet
Botercollybia

Rodekoolzwam (© Mathias De Backer)

Gestreepte trechterzwam
Geringd breeksteeltje
Gewone hertezwam
Witte satijnvezelkop
Roestvlekkenzwam
Dennekegelzwam
Donker hazeoor
Dennemoorder
Eikebladzwam
Prachtmycena
Braakrussula
Nevelzwam
Fopzwam
Vaalhoed

Heide Westmalle

Kaneelkleurige gordijnzwam
Zwarte melksteelmycena
Roodsteelfluweelboleet
Graskleefsteelmycena
Oranjegeel trechtertje
Okergele korrelhoed
Roodporiehoutzwam
Groene berkerussula
Verblekende russula
Berkenbraakrussula
Paardehaartaailing
Plooiwieswaaiertje
Dennekegelzwam
Melksteelmycena

Dreef Oostmalle

Wollige franjehoed
Gewone hertezwam
Grote kale inktzwam
Gewone tonderzwam
Oranjegeel trechtertje
Blauwvoetstekelzwam
Kleine bloedsteelmycena
Bruine Bundelridderzwam

Zoerselbos

Kaneelkleurige gordijnzwam
Roodbruine slanke amaniet
Tweekleurige trechterzwam
Grote bloedsteelmycena
Rimpelende melkzwam
Narcisveldridderzwam
Grijsgroene melkzwam
Geschubde inktzwam
Roodporiehoutzwam
Zwartgroene russula
Groene glibberzwam
Scherpe kamrussula
Geringde breeksteel
Grote trechterzwam
Witte satijnvezelkop
Eekhoortjesbrood
Plooiwieswaaierzwam
Bruine bekerzwam

Veenvlamhoed (© Martine Van Audenhove)

Geel hoorntje (© Mathias De Backer)

Oranjegeel trechtertje (© Mathias De Backer)

Geringd breeksteeltje (© Mathias De Backer)

Vuurzwammetje
Berijpte russula
Bloedweizwam
Heidefopzwam
Veenvlamhoed
Psathyrella sp.
Geel hoorntje
Moederkoren
Helmmycena
Berkezwam
Elfenbankje
Cantharel
Mosklokje
Waaiertje
Tolzwam

Zwavelkopje
Honingzwam
Panteramaniet
Witte bultzwam
Paarse trilzwam
Prachtvlamhoed
Grote stinkzwam
Gele knolamaniet
Truffelknotszwam
Stobbezwammetje

Lilagroene russula
Witte knolamaniet
Oranje aderzwam
Berkeridderzwam
Witte kaaszwam
Gele korstzwam
Rodekoolzwam
Kastanjeboleet
Heksenboleet
Matte russula
Reuzenzwam
Berkerussula
Koeienboleet
Helmmycena
Honingzwam
Botercollybia
Fopzwam
Cantharel
Kruulzoom

Insecten op zee

Insecten op zee en aan de kust

Er zullen maar weinig mensen met een insectennetje aan de zeerand gaan staan, laat staan op zee. Tenzij ze proberen garnalen te vangen, maar daarvoor kan je beter eens met de kustwerkgroep gaan kruien. Toch komen ook daar insecten voor. Lees en u zult begrijpen!

Belemmeringen voor insecten in mariene habitats

Al minstens 400 miljoen jaar hebben insecten het land massaal veroverd. Op vrijwel ieder stukje land, zelfs in de extreemste omgevingen vinden we insecten terug. Deze zijn zo succesvol dat ze tegenwoordig de soortenrijkste diergroep is. Op zee echter zijn er nauwelijks insecten terug te vinden. Er is slechts een genus schaatsenrijders (*Halobates*) die op grote afstand van land terug te vinden is en dan nog enkel op het wateroppervlak. Onder water waagt geen enkel insect zich ver in zee. Er bestaan verschillende theorieën om dit fenomeen te verklaren.

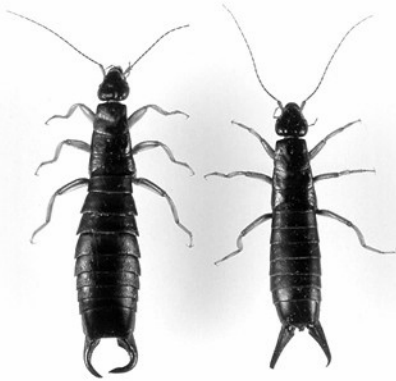
Een eerste theorie is dat het zeewater te zout is om insectenleven mogelijk te maken. In de zoutwatermeren verdragen insecten vaak extreme zoutconcentraties. Zeewater heeft ongeveer 35 ionen zout per duizend ionen, zoet water heeft hoogstens een derde hiervan. De zoutwatermeren in het binnenland hebben vaak drie keer meer zout dan de zee en bevatten nog steeds insectenlarven. Bepaalde vliegensoorten van de familie *Ephydriidae* en bepaalde bootsmannetjes overleven in volledig verzadigd zoutwater. De zoutconcentratie is dus zeker niet de enige belemmering voor insecten om in de zee te overleven.

Een andere mogelijkheid is dat zoutwater meestal minder zuurstof bevat dan zoetwater. Dit komt omdat de zee een relatief klein oppervlak met de lucht heeft in vergelijking met zijn volume en minder planten heeft in vergelijking met zoetwater, waardoor er minder zuurstof in het water terechtkomt. Ook de grotere concentratie aan zout zorgt ervoor dat er minder zuurstof kan oplossen. Dit verklaart niet waarom insecten niet in de zee kunnen leven. Dansmuglarven (*Chironomidae*) kunnen bevoorbeeld in ons sterk vervuild en vrijwel zuurstofloos water overleven. Zij bevatten het rode pigment myoglobine waardoor zij zelfs het kleinste beetje zuurstof kunnen opnemen. Er zijn zelfs waarnemingen van larven die 280 dagen zonder zuurstof overleven.

Een derde theorie die zou verklaren waarom insecten niet op de open zee voorkomen is dat de insecten door de diepte van de zee de druk niet zouden aankunnen. In het Baikalmeer zijn op een diepte van 1300 m larven van dansmuggen gevonden. Vele aquatische insectenlarven leven niet eens op de bodem van meren of rivieren.

Deze drie hypothesen verklaren dus niet waarom insecten niet in de zee overleven. De laatste theorie wel: namelijk competitie. Wanneer de eerste insecten op land arriveerden was dit nog een vrijwel onontgonnen terrein. Het ontbreken van concurrentie ligt aan de basis van het succes van insecten op land. Ondertussen waren de *Crustacea* zoals *amphipoden* (kreeftachtigen) en *isopoden* heer en meester in de zee. Vrijwel alle niches in de zee zijn door dezen ingenomen, zodat er ecologisch gezien geen plaats meer is voor insecten. Zo ook verhinderen insecten de invasie van *Crustacea* op het land. Het enige insect dat in open zee leeft, bevindt zich uitsluitend boven het wateroppervlak, waar geen *Crustacea* leven.

Anisolabis maritima: links mannetje, rechts vrouwtje
(© B. Strnadova)

De insecten aan de zeerland

Alhoewel er op één genus na geen insecten leven op zee, zijn zij wel present aan de kust vanaf de getijdenzone. Naarmate het water brakker wordt in plaats van zout neemt de insectendiversiteit toe. In dit artikel bespreken we enkel een aantal Europese soorten die aan de kust in de getijdenzone zelf leven. Dus de insecten van de schorren zelf komen hier niet aan bod. In de tropen vinden we een veel grotere diversiteit aan taxa en vormen die in de getijdenzone leven. Opgemerkt moet worden dat vele soorten zwermen en op deze manier wel in zee terechtkomen, maar daar niet kunnen overleven. Dus niet alle insecten die we daar vinden zijn halobionten.

De getijdenzone is niet zo'n evident habitat. De leefomstandigheden zijn uitermate variabel. Neem bijvoorbeeld een rotspoeltje. Het is koud zeewater dat er instroomt. Als de zon hierop brandt, dan loopt de temperatuur snel op en door verdamping ook de zoutconcentratie. Bij zware regenval komt er veel zoetwater in de poel. Gedurende de nacht koelt zo'n poel ook veel sneller af dan het zeewater. Daarnaast is er de mechanische kracht van de branding die dagelijks hierop inwerkt. Gedurende de dag doen de aanwezige algen aan fotosynthese en produceren zuurstof. Bij kleine poeltjes is de verzadigingswaarde voor zuurstof snel bereikt en komen er gasbelletjes vrij. Ondertussen

verbruiken de algen CO_2 waardoor de pH van het water stijgt ($\text{H}^+ + \text{HCO}_3^- \leftrightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$). Gedurende de nacht wordt dit proces omgekeerd en stijgt de concentratie CO_2 en daalt de pH en zuurstofconcentratie.

Het verst van het zeewater starten we met de spatzone van het zeewater, die enkel bij springtij volledig onder water komt. De invloed van de zee is er wel nog groot, door opspattend en verstuiwend zeewater. Het water in de ondergrond is meestal zout, in tegenstelling tot de schorren, waar een bel zoeter water drijft op het zoute zeewater. Hier leven onder andere de volledig vleugelloze oorsworm *Anisolabis maritima* en de zilversisjes *Petrobius maritimus* en *P. brevistylis* onder stenen en aangespoeld afval, waar zij leven van allerhande organisch materiaal. Hier leven ook verscheidene

Bledius spectabilis: mannetje (© K. A. Grebennikov)

rovers. Onder de loopkevers valt in zuidelijker Europa *Eurynebria complanata* op. Die leeft vrijwel uitsluitend van de Amphipoden *Talitrus saltator* en *Talorchestia brito*. Ook andere rovers komen voor zoals de kortschildkevers *Cafius xantholoma* en *Micralymma marinum*. De collembool *Lipura maritima* kan men typisch vinden drijvend op rotspoeltjes in deze spatzone en het bovenste deel van de getijdenzone. Verder vindt men deze soort ook kruipend op rotsen en zeewier.

De kortschildkever *Bledius spectabilis* leeft kort boven en onder het hoogwaterpunt. Als uitzondering binnen de kortschildkevers zijn Blediussoorten geen rovers, maar leven van algen. Bepaalde loopkevers van het genus *Dyschirius* zijn gespecialiseerde halofiele predatoren specifiek op Blediussoorten. Beide keversoorten leven in gangen in de bodem. Hoewel ze niet aan elkaar verwant zijn hebben ze door hun gravende levenswijze beide brede voorpoten, een cilindrisch lichaam en een insnoering tussen het halschild en de dekschilden. Bij overstroming blijft de gang één grote luchtbel omdat de gangopening te klein is om de lucht te laten ontsnappen. Hierin wachten de kevers tot het water weer weg is. Een gedrag dat een duidelijke aanpassing is aan de zee. Zoetwateroerbewoners vluchten daarentegen direct weg als hun holen overstroomd, omdat het water langer zou blijven staan.

In de getijdenzone van rotskusten vinden we drie opvallende loopkevers aan onder stenen die telkens bij vloed onderlopen: *Aepus gallaecus*, *A. marinus* en *Aepopsis robini*. Deze twee sterk aan elkaar verwante genera hebben een opmerkelijke convergentie met grotbewonende loopkevers zoals dit vaak bij deze *Trechini* voorkomt: rudimentaire ogen, bleekgeel lichaam en lange setae op hun lichaam. Ook de wants *Aepophilus bonnairei* vinden we in hetzelfde habitat terug, maar nog lager. Deze soort kan je enkel aan land vinden gedurende het extreem laag water van springtij. Deze soort voedt zich met dood

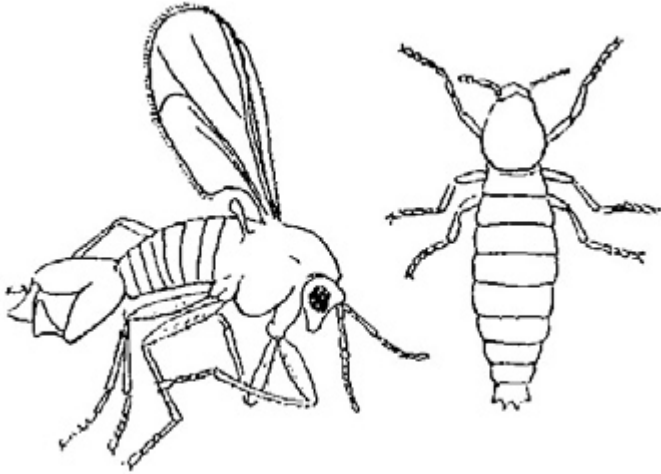
en stervend dierlijk materiaal, voornamelijk kleine copepoden.

In de modder van de getijdenzone leven ook dansmuglarven van de genera *Clunio*, *Halocladius*, *Telmatogeton*, *Thalassomyia* en *Thalassosmittia*, soms met duizend per vierkante meter. De adulten foerageren op het strand. Een soort die ook in België voorkomt is *Clunio marinus*. Het is een soort van de bovenste zone van kliffen die volledig begroeid zijn met darmwier, klein darmwier en purperwier. Tussen de wieren in de poeltjes en in de ruimtes tussen de overhangende kliffen vindt men de wieretende larven van deze mug. Deze soort heeft zijn voortplantingscyclus gesynchroniseerd met de maan. In de zomer twee dagen na het springtij, komen alle

Aepopsis robini (© E.Ollivier)

Clunio marinus: links mannetje, rechts vrouwtje (Bron: Goetghebuer, M. Faune de France 23: Chironomidae IV)

muggen 's avonds tegelijk uit hun pop. Dit is bij nieuwe en volle maan, dus om de 15 dagen. Dan moeten ze snel zijn: binnen een paar uur sterven ze en moeten ze de eitjes tussen het wier afgezet hebben. Het zijn de mannetjes die de vleugellose wijfjes al vliegend naar de goede eiafzetplaatsen brengen. Dit tijdelijk voorkomen van de adulten heeft meerdere voordelen. Naast het klassieke voordeel van minder kans om gepredeerd te worden, biedt het extra lage tij meer tijd voor eiafzet. Soorten waarbij de eieren vastgekleefd worden aan vast substraat vertonen meestal een levenscyclus gebonden aan de getijdencyclus. Hieruit mogen we besluiten dat deze extra tijd nodig is. Soorten waarvan de larven net onder de laagwaterlijn leven hebben zinkende eieren en zijn dus niet gebonden aan de getijden voor eiafzetting. Deze soorten komen dan als adult meestal niet enkel voor op de dagen van springtij. In het geval van ons voorbeeld *Clunio marinus* is het zeer tijdelijk voorkomen ook een afscheiding met de sterk verwante soort *C. balticus*. Deze twee soorten komen dus nooit samen als adult voor. In het labo kan men deze wel laten kruisen met fertiele nakomelingen als gevolg.

De insecten op zee: het genus *Halobates*

Op open zee vinden we slechts dit ene genus schaatsenrijders terug. Andere insecten kunnen hier niet leven. Er zijn 41 soorten zeeschaatsenrijders (*Halobates*), vijf ervan leven hun hele leven op open zee (zie tabel). Het zijn allen tropische of subtropische soorten die een minimale wintertemperatuur eisen van 20 °C. De andere soorten leven aan de kust of zijn mangrovebewoners. Slechts twee soorten leven op zoetwater.

Het lichaam van de adulte zeeschaatsenrijders is 3,4 tot 6,5 mm lang. Ze zijn donker gekleurd, met grijze of zilverkleurige beharing. Deze haren werken waterafstotend, zodat als het dier door weersomstandigheden toch onder water komt, deze in een door de haren vastgehouden luchtbel blijft. Door de luchtbel komt het dier in droge omstandigheden terug aan de oppervlakte. De voorschouwen hebben speciale haren om de beharing van de rest van het lichaam te verzorgen. Zeer opvallend is het sterk vergrote mesothorax, en een achterlijf dat zeer klein is. De adulten lijken op de nimfen en zijn volledig vleugeloot. De voorpoten zijn kort en worden gebruikt om het eten of een vrouwtje vast te houden. De achterste twee pootparen zijn sterk verlengd. De middenste poten worden gebruikt

Soort	Voorkomen
<i>Halobates germanus</i>	Rode Zee, Indische en westelijk Stille Oceaan
<i>H. micans</i>	Atlantische, Indische en Stille Oceaan
<i>H. sobrinus</i>	Oostelijk Stille Oceaan
<i>H. splendens</i>	Oostelijk Stille Oceaan
<i>H. sericeus</i>	Stille Oceaan behalve tot 15° van de evenaar, waar <i>H. micans</i> leeft

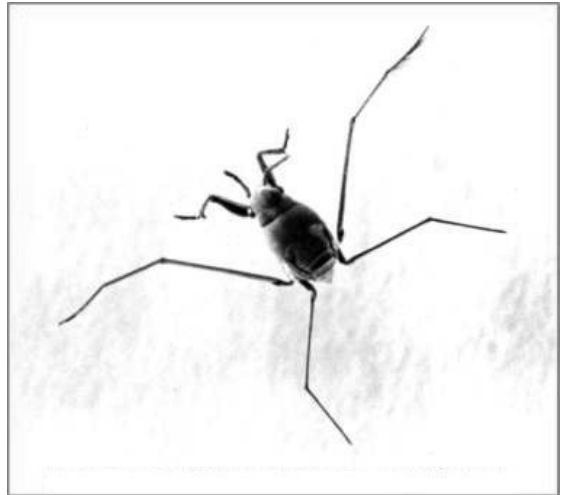
Voorkomen van de marine Halobatessoorten

om samen tegelijk te roeien. De achterste ondersteunen het lichaam als de middenste poten van het wateroppervlak komen en om van richting te veranderen. Ondanks hun lange poten komt enkel het uiteinde van de poten in contact met het water.

Zowel de adulten als de nimfen leven van allerhande dierlijk materiaal op het wateroppervlak. De insecten zullen zich nooit onder water begeven. Ze nemen enkel wat aan het wateroppervlak drijft. Zij zijn zelf echter het voedsel voor vogels en vissen. De eieren worden op allerhande drijvend materiaal gelegd zoals hout, veren en afval. De eieren zijn in vergelijking met de wants groot: ongeveer 1 op 0,2 mm voor een diertje van 5 mm. Een vrouwtje legt in één keer zo'n 10 tot 20 eitjes.

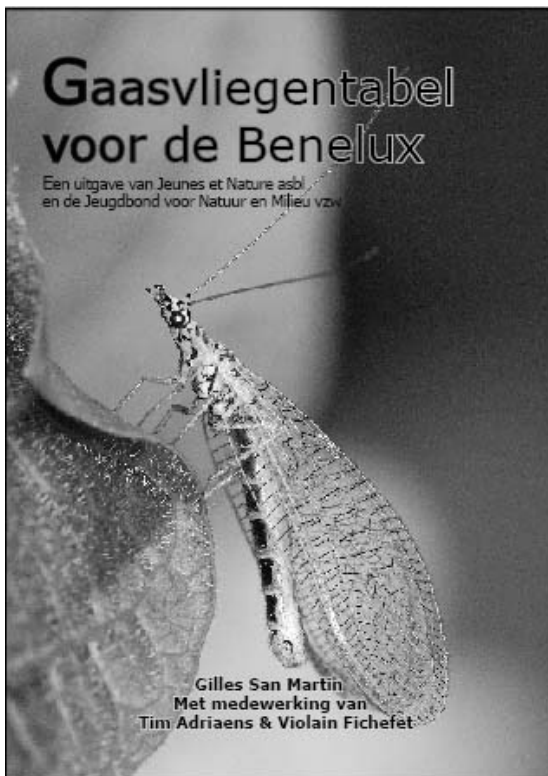
Tim Struyve
labiale_palp@hotmail.com

Halobates sericeus: adult vrouwtje (bron: Scripps Institution of Oceanography, La Jolla)

In samenwerking met de entomologische vereniging vzw Atalanta
Voor meer info over Halobates: <http://www.zmuc.dk/EntoWeb/Halobates/HALOBAT1.HTM>

Gaasvliegtabel

Nu in het infocentrum:

Ze werd al eerder aangekondigd maar liep wat vertraging op. Maar nu is ze er definitief.

Gaasvliegen tabel voor de Benelux

Ken je al alles van Sprinkhanen, Libellen, Vlinders? Op zoek naar een nieuwe uitdaging? Maar zware, duitstalige literatuur over Sluipwespen of Wapenvliegen is niet aan jouw besteed? Dan is hier de oplossing! De Gloednieuwe JNM-Gaasvliegtabel voor de Benelux. Geen schrik er zijn niet zo gek veel gaasvliegen (Neuroptera): een twintigtal. Bij ons zijn ze eigenlijk allemaal vrij vlot in het veld te determineren.

Een ideaal geschenkje om het nieuwe jaar goed te starten...

De tabel kost 3euro

Oplossing Mystery Competition 10

Sprinkhanen determineren...

Binnen de sprinkhanen heb je twee grote groepen: de sabelsprinkhanen en de veldsprinkhanen. Ze zijn makkelijk van elkaar te onderscheiden aan de antennes: sabelsprinkhanen hebben erg lange, dunne antennes die ongeveer even lang of langer dan het lichaam zijn; veldsprinkhanen hebben korte, dikkere antennes die veel korter zijn dan het lichaam. We hebben hier dus duidelijk te maken met een veldsprinkhaan. Vervolgens kunnen we naar eventuele opvallende kenmerken gaan zoeken. Dat blijkt voor deze foto vooral de lichte streep in de vleugel en het "donker-licht-donker"-patroon, dat zowel op achterdij als achterscheen voorkomt, te zijn. De lichte vleugelstreep met een lichtgekleurd lichaam komt bij Kustsprinkhaan, Wekkertje, Moerassprinkhaan, Zoemertje, Schavertje en soms bij vrouwtjes van Krasser voor. We moeten nu dus naar de achterpoten gaan kijken om andere soorten uit te sluiten.

Een zwarte knie ontbreekt echter altijd bij Kustsprinkhaan en Weidesprinkhaan. Van de overblijvende soorten is er slechts één waar het "donker-licht-donker"-patroon op de achterpoot kan voorkomen en dat is de Moerassprinkhaan. Meestal echter is dat aan de zijkant niet goed

Moerassprinkhaan (© Jan Claes)

te zien, maar vooral aan de onderkant van de dij. In feite is dat patroon in kleur nog veel mooier: rood-geel-zwart.

Als je hem éénmaal goed hebt gezien, makkelijk te herkennen!

Gert Arijs

gert_jnm@yahoo.com

Een onschuldige hand koos uit alle inzendingen, jawel, Gert Arijs zelf als winnaar. Proficiat!

Mystery Competition 11

Deze keer gaat het om een KWG-object. We hebben het niet te moeilijk gemaakt en verwachten dus heel veel (juiste) oplossingen.

Vergeet niet dat er wat mee te winnen valt! De winnaar krijgt een cadeaubon van 10 euro voor de JNM-winkel op het bondssec.

Aarzel niet en stuur de juiste oplossing door naar **bertram@jnm.be** (LET OP: dus niet meer naar kwg@jnm.be!)

Onbekend KWG-object (© Walter Wackenier)

Gespring in het Brusselse

Sprinkhanen in een Gewest.

De opzet.

2005 was het eerste jaar van het SaltaBru-project. Dit project is een initiatief van Jeunes & Nature*, JNM en Saltabel**. Het is een tweejarig project met als doel de inventarisatie van de sprinkhanen van Brussel. Hiervoor worden enkele activiteiten per jaar georganiseerd. In mei is er het Tatrix- of Doortjesweekend waarbij gezocht wordt naar Doornsprinkhanen (kleine bruinige minisprinkhaantjes) en Veenmollen (een ondergrondse sprinkhaan die in moestuintjes knabbelt). In het sprinkhanenseizoen (aug-sep) is er dan een heus inventarisatiekamp in Brussel. Over dit laatste gaat dit artikel: geen sfeerverslag, maar een verslag met de werkmethode, enkele soortbesprekingen en de verwachtingen naar de toekomst. Verbaas u echter: Brussel is erg groen en bestaat uit veel meer dan beton en staal!

Dit jaar werd reeds in een 80-tal van de 200 1x1 km UTM-hokken geïnventariseerd. Onderstaand kaartje laat zien in welke 80 hokken de 150 bezochte locaties zich bevinden.

Dicht-bij-gras-onderzoek (© Gilles San Martin)

Methode.

Het kamp liep van 5 tot 14 augustus en ging door in Brussel, met scoutslokalen in Ukkel als

uitvalsbasis. Door het nationale karakter van dit kamp, waren de beide jeugdverenigingen verenigd in een gekleurd troepje. Brussel werd in vijf sectoren opgedeeld en elke sector kreeg een inventarisatiegroepje toebedeeld. Dit bestond uit één excursieleider en zijn tweetalig gevolg. Alle vijf groepjes opereerden dus onafhankelijk van elkaar, in een andere regio van Brussel. Op voorhand werd op stafkaarten een subregio bepaald om een dag te inventariseren. De interessante plekje werden zowel op voorhand op de kaart als ter plaatse in het veld uitgezocht en geïnventariseerd. Hier was vooral de soortsaamenstelling en -verhouding van belang. Dus er moest worden gesleept, geluisterd met blote oor en batdetector en in bomen/struiken geklopt. De waarnemingen en aantalverhoudingen werden op een waarnemingsformulier ingevuld met de bijhorende UTM-code (10 maal nauwkeuriger dan normaal, dus 100m x 100m).

Door de manier van werken met verschillende groepjes kan op één dag veel informatie verzameld worden. Toestemming van de NMBS liet controles op de rangeerstations toe. Deze terreinen zijn microklimaten binnen het microklimaat van een hoofdstad; de snel opwarmende plaatsen zijn zeer geschikt voor sprinkhanen en zonder deze toestemming zou een inventarisatie nooit volledig kunnen zijn. Ook belangrijk zijn de parken. Niet zozeer de saai onderhouden grasveldjes, maar vooral de bomen en struiken voor Boomsprinkhaan, Zuidelijke boomsprinkhaan en Struiksprinkhaan.

De waarnemingen.

• Verwachtingen

Voor soorten als Zuidelijke boomsprinkhaan, Zanddoortje, Kalkdoortje, Blauwvleugelsprinkhaan, Sikkelsprinkhaan, Zaagsprinkhaan en Zuidelijk spitskopje werden nieuwe resultaten verwacht. Komen

ze nog voor, zijn er meer vindplaatsen als de bekende, zijn ze uitgestorven? Één van de doelen van het SaltaBru-project.

Struiksprinkhaan (© Gilles San Martin)

• Enkele voorlopige resultaten
Zuidelijke boomsprinkhaan (*Meconema meridionale*)

Tot nu toe waren er slechts enkele waarnemingen gedaan, waarvan één locatie in Sint-Lambrechts-Woluwe. De andere waarnemingen zijn gebeurd in Gent, Gembloux, Louvain-la-Neuve en op een parking langs een autosnelweg (Aische-en-Refail). De kampwaarnemingen toonden echter duidelijk aan dat deze soort zich goed heeft genesteld in Brussel. Verschillende nieuwe locaties zijn gevonden, waaronder een grote populatie op het kerkhof van Anderlecht. Dit doet vermoeden dat ook in andere steden populaties moeten zijn, ook meer naar het noorden. Meer onderzoek is dus zeker noodzakelijk. Het viel op dat de Gewone boomsprinkhanen allemaal al volwassen waren, terwijl van de Zuidelijke nog een aanzienlijk deel onvolwassen was.

Zanddoortje (*Tetrix ceperoi*)

Dit doornsprinkhaantje komt veel meer voor dan verwacht. Door desinteresse in de groep van doortjes, recente uitbreiding of foute determinatie die *T. subulata* bevoordeelt kan dit te verklaren zijn.

Kalkdoortje (*Tetrix tenuicornis*)

Een ander doortje, het Kalkdoortje, werd beschouwd als uitgestorven in Brussel. Er werden echter 7 locaties gevonden, telkens bestaand uit slechts enkele exemplaren in micro-habitats zoals verlaten spoorwegterreinen.

Blauwvleugelsprinkhaan (*Oedipoda caerulescens*)

Een exotisch lijkende sprinkhaan als deze zou je verwachten in het multiculturele Brussel. Vroeger zou hij doorheen heel Vlaanderen zijn voorgekomen op de geschikte locaties. In Brussel werd hij door ons enkel gevonden op vijf van de bezochte NMBS-terreinen, verspreid over het hele gebied.

Sikkelsprinkhaan (*Phaneroptera falcata*)

De laatste jaren breidt deze soort zich sterk noordelijk uit. Het was dan ook te verwachten dat de Sikkelsprinkhaan zou gevonden worden. En dat werd hij op verschillende locaties, waaronder verruigende graslandjes, bermen. Doch hij komt nog slechts lokaal voor en niet over het hele gebied, zoals de volgende soort.

Zuidelijk spitskopje (*Conocephalus discolor*)

Tetrix subulata (© Gilles San Martin)

Net zoals de Sikkelsprinkhaan is het Zuidelijk spitskopje aan een opmars bezig in het Noorden. Hij komt echter op veel meer plaatsen (al?) voor en lijkt in de droge biotopen de plaats in te nemen van het Gewoon spitskopje (*Conocephalus dorsalis*). Enkel in vochtige biotopen zoals nat grasland, natte ruigte of rietveld komen de zuiderlingen

niet voor.

Zaagsprinkhaan (*Barbitistes serricauda*)

Deze soort is enkel te inventariseren met een batdetector. Er werden drie roepende mannetjes gevonden in een cypres aan de rand van een tuin die grensde aan het Zoniënwoud. 300 meter verder en het zou de eerste waarneming voor Vlaanderen zijn geweest, maar "helaas" dus nog in het Brussels Gewest. Omdat er erg weinig onderzoek is gedaan naar de Zaagsprinkhaan, is er ook bijna niets bekend. Vooral in en rond het Zoniënwoud is de kans op treffen waarschijnlijk groter dan de waarnemingen doen vermoeden.

- De rest

Struiksprinkhaan © Gilles San Martin

Een verdere beschrijving van het voorkomen van soorten als Gewoon spitskopje, Struiksprinkhaan, Bruine sprinkhaan, Krasser, Grote groene sabelsprinkhaan enz zou ons te ver leiden. Als het project is afgerond (nog één jaar inventariseren en een jaar gegevensverwerking) komt er een langer artikel of zelfs een atlas van de Brusselse sprinkhanen met uitgebreidere bespreking.

- De nog te verwachten waarnemingen
Voorspellingen doen is niet makkelijk. Toch lijkt het logisch om nog meer locaties te vinden

van de oprukkende soorten als Zuidelijke boomsprinkhaan, Zuidelijk spitskopje en Sikkelsprinkhaan. Misschien komt in de toekomst zelfs Kiezelsprinkhaan piepen? Nieuwelocaties voor Blauwvleugelsprinkhaan, de doorntjes en de Zaagsprinkhaan zijn ook waarschijnlijk. Maar dat is toekomstmuziek...

Conclusie

Volgend jaar staat nog een groot werk te wachten: de inventarisatie van de onbezochte gebieden. Volgens het bovenstaande kaartje lijkt dat slechts iets meer dan de helft, maar in werkelijkheid is het meer dan dat: ook elk kilometerhok, waar één locatie is bezocht, is opgenomen, terwijl er per kilometerhok meestal meer dan één locatie is. Daarom alvast de uitnodiging om volgend jaar (weer) mee te gaan en te helpen! Uw natuurhistorische kennis alsook talenkennis gaat er zonder inspanning door vooruit (en ja, Walen kunnen ook Nederlands, onderschat hen niet).

Gert Arijs
gert@jnm.be

Met dank aan Gilles San Martin (inhoud) en Jeroen Vanden Borre (nalezen).

* J & N: De Waalse tegenhanger van de JNM

** Saltabel: De sprinhanenwerkgroep van België.

Frietjes in de Marollen © Gilles San Martin

Trektellen in Istanbul

Vrijdagavond, ik zit op de trein naar Brugge vanuit Gent, die weer afgeladen vol zit met studenten, zodat ik me maar een plaatsje zoek in een tussenstuk. Ik zoek in m'n jas een zakdoek om de vlekken op mijn handen van de chemische producten die we in het juist gepasseerde practicum chemie moesten gebruiken af te vegen want ze stinken. Vanalles zit er in mijn zakken, gaande van een dop van een 5-liter fles water tot een trivialquizkaart, maar geen zakdoek. Uiteindelijk voel ik iets wat lijkt op wat papier en denk - terwijl een mooi meisje passeert waarvan ik me later herinner dat ik er samen mee in de les zit - dat het hiermee ook wel moet lukken. Groot is mijn verbazing als ik een volledig verfrommeld schriftje uithaal met daarin de waarnemingen van de reis naar Oost-Europa. Ik begin wat te bladeren en denk terug aan mijn eerste kleine Waterhoen in de Donaudelta, de honderden Boomkickers en de tamme Alpenheggemussen in de bergen. Dan kom ik op een pagina volgekriebeld met getalletjes. De resultaten van vijf dagen trektellen in Istanbul. Meteen vervliegen mijn gedachten naar 24 september, 23.00. Fons en

ik stappen uit het vliegtuig en gaan in een warme avond van 28°C op zoek naar een slaapplek. Een eerste kebab gaat binnen, we slapen en de volgende dag vinden we 's ochtends Brecht, Heidi en een Franse erasmusstudente aan de Aya Sofia. Brecht had juist al een hotel gevonden waar we voor vijf euro per nacht konden verblijven en we wierpen onze rugzakken in een hoekje en keken eens door het raam. Vijf stipjes aan een blauwe hemel met wat witte wolkjes werden gedetermineerd als Schreeuwarenden en we besloten om maar direct eens te gaan tellen. Onderweg naar de Gouden Hoorn wat fruit en brood kopen en dan de boot naar het Aziatische gedeelte van Istanbul, waar we direct aansluiting hebben met een bus. Na een half uurtje bus nog een steile klim te voet en dan kunnen we genieten van een mooi uitzicht over Istanbul, de Bosporus en de Gouden Hoorn. Na vlug wat rondgekeken te hebben richten de ogen zich op de hemel. Af en toe worden in de verte een groep stipjes opgemerkt die langzaam omhoog circelen en dan in een lijn over komen zweven: de vogels. Wanneer de trek dan stilvalt is het

Vale gier (© Brecht De Meulenaer)

langzaam terugkeren, nog wat fruit kopen in de drukke marktjes, een kebab voor ongeveer 75 eurocent binnenspielen, een appeltheetje drinken en dan door de gezellige straten en steegjes slenteren, appeltheetjes of een Effes drinken... Ondertussen waren we ook al Rocky, Jonathan, Maurits en Johannes tegengekomen en ook zij kwamen in hetzelfde hotel slapen. Een tweetal dagen later vervoegden oude sokken Piet en Stijn

ons en ook Pieter en Anton, die door Bulgarije getrokken waren nadat Fons en ik hen hadden moeten verlaten door grensproblemen aan de Roemeens-Bulgaarse grens, arriveerden in Istanbul. Gevolg was dat er twaalf jnm'ers rondliepen in de bruisende stad. Neem daarbij nog eens een bus natuurliefhebbers, een koppel Denen, een Amerikaan, een koppel Oostenrijkers, wat Nederlanders en wat Turkse lokale vogelkijkers en je kan je wel al

Opmerkingen bij de tabel :

1° De tellingen vonden plaats vanop de Camlyca, een heuvel in het Aziatische deel van Istanbul waar je een goed uitzicht hebt over een groot stuk van de Bosporus. Behalve 26 september, toen werd met de boot de Bosporus afgevaaren en geteld vanop de boot en een kasteel aan het begin van de Zwarte Zee.

2° Er werd maar één Bastaardarend met zekerheid gedetermineerd. Vermoedelijk passeerden er echter veel meer, maar het is onmogelijk die allemaal te onderscheiden van de Schreeuwarden omdat het niet altijd eenvoudig is en de vogels vaak heel hoog passeren en alle concentratie dan al nodig is om ze allemaal te kunnen tellen.

3° De grootste groep Zwarte ooievaars waren er 124, de grootste groep Buizerds 190 en de grootste groep Schreeuwarden waren er 1020.

4° 89% van de vogels werd gezien op 27 september. Dit is te wijten aan de weersomstandigheden langs de westkusten van de Zwarte Zee. In Roemenië en het noord-oosten van Bulgarije had het tussen 22 en 25 september zwaar geonweerd (met overstromingen in Boekarest ed. tot gevolg). Een ander gevolg was dat de vogels (vooral Schreeuwarden, Buizerd en Zwarte ooievaar) vast zaten. Vanaf het weer beter werd konden die dan voorttrekken en staken de Bosporus over op 27 september. In de aantallen Slangenarend zie je een veel constantere passage. Dit kan verklaard worden doordat er ook veel Slangenarenden uit Griekenland, Albanië, Joegoslavië, ... komen; waar ze voor de trek naar het zuiden niet afhankelijk zijn van het weer aan de Zwarte Zee (want die passeren daar immers niet...).

5° 27 september 2005 komt op de tweede plaats voor het meest aantal gepasseerde Schreeuwarden. Enkele jaren geleden passeerden er op één dag ongeveer 14000, ook toen was dit te wijten aan voorafgaand slecht weer langs de Zwarte Zee.

6° De overtrekkende buizerds behoren tot de ondersoort Steppebuizerd (*Buteo buteo vulpinus*). Een ondersoort volgens 'Clements': een lijst met alle vogelsoorten ter wereld die door bijna alle Belgische wereldvogelaars aanvaard wordt. Anderen beweren dan weer dat het een aparte soort is, maar dat is een eeuwige discussie. Kenmerken van Steppebuizerd zijn dat ze iets kleiner zijn, meer oranjebruin dan de nominaatvorm en vaak een oranjeachtige staart hebben.

7° Naast de overtrekkende soorten werden ook nog gezien : Yelkouans pijlstormvogel, kleine/middelste jager, Kuifaalschover, Pontische meeuw, Baltische mantelmeeuw, Geelpootmeeuw, Dwergmeeuw, Kleine bonte specht, Syrische bonte specht, Kleine vliegenvanger, Bonte kraai, Palmtortel, Alpengierzwaluw, Kleine zwartkop...

En buiten vogels ook andere toffe diertjes zoals Zwervende heidelibel, Zuidelijke keizerlibel, Klein tijgerblauwtje, Schorpioenen, Hazelworm, Muurhagedis...

inbeelden dat er nogal veel volk stond op de trektelpost waar dan nog hopen toeristen rondliepen om foto's te trekken van de skyline van de grootstad. Genoeg geleuterd, de vogels nu. In bijgevoegde tabel staan de resultaten per dag en per soort en de totalen. Ook enkele opmerkingen bij de tabel moeten zeker gelezen worden. 27 september 2005 is een dag die door de aanwezigen nooit vergeten zal worden (wel jammer dat

Jonathan, Rocky, Maurits, Johannes, Piet en Stijn er toen juist niet waren, gniffelgniffel...). Het gezicht van het mooie meisje schiet weer in mijn gedachten (Sanne als je dit leest, ik zie je graag!) en bijgevolg ook de lessen wanneer ik bij haar in klas zit : ik moet verder studeren.

Bert Willaert
Bert.willaert@gmail.com

soort/datum	23-Sep	24-Sep	25-Sep	26-Sep	27-Sep	totaal
steppekiekendief				1		1
buizerd (subsp. <i>vulpinus</i>)	35	26	373	2	2542	2978
wespendief	9	4			7	20
zwarte wouw			2		3	5
arendbuizerd		1	1			2
balkansperwer	108	141	45	3	48	345
sperwer	3	5	2		7	17
sperwer/balkansperwer	3	1				4
havik			1			1
slechtvalk	1	1			2	4
boomvalk	3	6	5	1	4	19
roodpootvalk			3	1		4
Eleonora's valk				1		1
schreeuwarend	27	72	89	1	11530	11719
slangenarend	10	235	162	4	210	621
bastaardarend					1	1
keizerarend		1				1
dwergarend	6	11	7	2	10	36
vale gier		6	1			7
roofvogelsp.	42	6				48
purperreiger	1					1
blauwe reiger	65	17				82
kleine zilvreiger				50		50
reigersp.		12	50			62
ooievaar	6	1	4		175	186
zwarte ooievaar	3	49	28	25	1066	1171
ooievaar/zwarte ooievaar			43			43
gele kwikstaart		10				10
pijlstaart			47			47
kroeskoppelikaan				1		1
totaal:	322	605	863	92	15605	17487

Kort Kort Kort

Amazonewoud groene long

Het Amazone-woud lijkt wel degelijk van groot belang wat CO₂-opslag betreft. Tot voor kort werd altijd gedacht dat een oud volgroeid woud niet echt veel koolstofdioxide opslaat. Omdat er in een bestaand woud een evenwicht bestaat tussen opbouw van nieuw materiaal en afbraak van materiaal, is er geen netto-opslag koolstof. Dit in tegenstelling tot een jong bos dat volop CO₂ omzet in nieuwe biomassa. Recent werd echter aangetoond dat bij een verhoogd CO₂-gehalte in de lucht het woud toch extra CO₂ zal opnemen. Dit omdat planten beter groeien bij een verhoogd CO₂-gehalte (zogenaamde CO₂-bemesting). Deze extra bemesting zou ervoor zorgen dat het Amazone-woud jaarlijks vijf ton CO₂ per hectare extra opslaat. Gezien de enorme oppervlakte van het regenwoud is dit dus een aanzienlijke hoeveelheid. De jaarlijkse opslag van CO₂ ten gevolge van deze extra opslag, zou wereldwijd ongeveer drie vierde van de vervuiling veroorzaakt door auto's opvangen. Dus alweer een extra reden voor het behoud van dit woud, alsof er nog niet genoeg waren.

Bron: Global Warming; Mark Malin

Kleine landschapselementen

Het belang van Kleine landschapselementen (KLE) is onlangs nog maar eens duidelijk aangetoond. In recent Amerikaans onderzoek maakten onderzoekers verscheidene open plekken met bosbessenstruikjes in een naaldbos. Hierbij verbonden ze sommige open plekken met 150 meter lange en 25 meter brede corridors. Vervolgens werden op een centraal gelegen veld fluorescerende (wasnagel) zaden uitgestrooid. Door de uitwerpselen (met de fluo-zaden) van vogels (*Sialia sialis*) op verschillende proefvelden te onderzoeken, werd duidelijk dat op de velden die verbonden waren met corridors duidelijk meer (37%) fluo-zaden werden teruggevonden. Dit toont dus nogmaals het belang van verbindingen (bv houtkanten tussen twee bossen) tussen verschillende gebieden aan bij de verspreiding van dier en plant. Helaas is dit nog maar zelden het geval.

Bron: Science vol.309

Barmsijzen à volenté

Waar we vorig jaar mochten genieten van grote hoeveelheden Pestvogels in ons land, kennen we dit jaar een invasie van grote groepen Barmsijzen. Je kan ze nu zowat overal vinden. Zoeken doe je het best op enigszins verwaarloosde, braakliggende stukken met begroeiing van Teunisbloem,... maar ook in bossen, waar ze vooral te vinden zijn op Zwarte elzen, Berken. Als je ze zeker niet wil missen, doe je er best eerst even het geluid te beluisteren, want anders durven ze wel eens gemakkelijk aan je oog ontsnappen.

Bron: eigen ervaring en van horen zeggen
Brecht De Meulenaer

VBWG Lieveheersbeestjes (kort)

Dag van het Lieveheersbeestje

We zijn er vroeg bij, maar de excursiekalenders slibben aan een aardig tempo vol, vandaar. De volgende Dag van het Lieveheersbeestje (editie 2006) zal doorgaan op ZONDAG 7 MEI 2006.

Info: Tim Adriaens, Tim.ADRIAENS@inbo.be

VWG-KWG Combiweekend

VWG-KWG combiweekendje in De Panne

Twee jaar geleden kwam men op een fantastisch idee... 's nachts Caraatjes gaan drinken in de duinen, 's ochtends wat vogels tellen en als het te warm werd 's middags wat caraatjes gaan drinken in de zee met een net aan je.

Dit jaar proberen we deze combinatie opnieuw!

Verwacht dus zeker nog nieuws van een dergelijk (supercool) trektel- en kruiweekendje!

Noteer alvast 14-17 APRIL in je agenda!

Info en inschrijven: Klaas Debusschere, klaas.debusschere@telenet.be

Kruien (© Olivier Heerwegh)

VWG Zeelandtochten

Zeelandtochten februari 2005

• Limburg

De provincie Limburg gaat op 11 FEBRUARI richting Zeeland. Zeeland, dat staat garant voor heel veel gevogelte, snijvende winden (ja, ik zie u al fronsen) en een gezellige winterse sfeer.

Er is plaats op de bus voor 60 personen

En de enige geldige manier om je in te schrijven is het deelnamebedrag van 10 euro over te schrijven op rekeningnr. 523-0456541-37 van JNM Limburg, met vermelding van je naam, afdeling én opstapplaats en dit vóór 3 februari. Anders ben je te laat, pech!

Meer informatie?

Bel Jo Creten op tel.nr. 0498/84.10.32 of 011/23.34.64 of mail naar jocreten@hotmail.com. Als je zeker wil zijn dat je mee kan, bel of mail dan eerst naar Jo (maar dus vóór 3 februari.)

Code:

Opstapplaatsen:	vertrek	terug
Bilzen - parking GB	6u00	20u30
Hasselt - parking Kapermolen	6u30	20u00
Hechtel - kerkplein	7u10	19u20
Meeuwen - kerkplein	7u30	19u00

Info: Jo Creten, jocreten@hotmail.com

• Oost-Vlaanderen

Jaja mensen het is fris en dat zal je geweten hebben! Ook op 18 FEBRUARI (dag na Filmt en fuift) organiseert de provincie Oost-Vlaanderen een trip naar Zeeland. Wat je daar allemaal kan verwachten? Duizenden ganzen, steltlopers, lepelaars, duikers enz. Misschien zit er wel zeldzaamheidje tussen...

Inschrijven kan op door simpelweg een mailtje te sturen naar de Oost-Vlaamse PAC: johannesjansen@telenet.be

De bus (van busmaatschappij Bambi, de goedkoopste naar het schijnt) vertrekt om 7.00 u. aan Gent-dampoort. 12 uur later (19.00 u. voor de minder begaafden) komen ze op dezelfde plaats terug aan.

Voor diepgaandere vragen wend u tot Johannes.

Info en inschrijven: Johannes Jansen, johannesjansen@telenet.be

Amuseer jullie daar en geniet van die kilo's vogels!

Klaas Debusschere

KWG Giant coast & sea expl.

Giant JNM Coast & Sea exploration 2006

19 maart

Ga met de KWG mee in zee....

De zéei: stiekem is iedere JNM-er er wel een beetje zot van. Waar kan je de oerkrachten der moeder-natuur meer om je oren voelen slaan dan aan zee? Zeker in ons belgenlandje nergens anders. Iedere afdeling gaat wel eens op excursie naar ons zéétje, de één doet het in de zomer om er een plonsje te maken, de ander in het najaar om vogeltjes te kijken, of in het voorjaar voor de duin-plantjes. Maar hebben jullie wel eens aandacht voor wat er allemaal in het zéétje leeft?

Op ZONDAG 19 MAART geven we iedere JNM-afdeling de kans om ons zéétje eens volledig te exploreren. Samen met de echte kenners van de KWG, trekken we waadpak en katchoebotten aan om de zee en het strand eens van boven naar onder en van achter naar voren te bekijken...

Pieren, wieren, Pietermannen, schelpen, inktvissen en garnalen... voor ieder wat wils.

Het lijkt je wel wat om met je afdeling deel te nemen aan de eerste editie van de "Giant JNM Sea & Coast-exploration" laat dan snel iets weten aan kwg@jnm.be, zodat jij en je superafdeling erbij kunnen zijn! Waarschijnlijk gaat het door in Oostende en vanaf een uur of 10 (laagwater)

Want denk erom het leven op de zee is één groot feest!

Brecht De Meulenaer,
Uw zeeschuimer van dienst

KWG-activiteit (© Nicolas Van Rossem)

Verslagen NWG-vergaderingen

NWG-vergadering 12 september 2005

Aanwezig: Brecht De Meulenaer, Jan Claes, Tim Struyve, Esther Castermans, Nele Verstraete
Verontschuldigd: Wout Opdekamp, Bert Willaert, Brecht Verhelst, Kevin Lambeets

1 Publicaties

1.1 Bertram

- In de komende bertram staan: een artikel over golfbrekers van Brecht D., een artikel over spinnen van Kevin, een artikel over het Molsbroek, de oproep naar waarnemingien uit euglena van Brecht en een artikel over paddestoelen (Jan mailt nog naar Martine voor foto's van paddestoelen)
- Jan vraagt aan de VBWG voor een mystery competition, aan Lies De Beelde eventueel een verslag van de nacht van het zoogdier

1.2 Bertram 3 extra

- Dit is een promotiebertram: er wordt aan Karen gevraagd of deze eventueel ook bij startpakket kan.
- Er zullen ongeveer drie artikels uit bertrams van dit jaar in staan, waarschijnlijk verslag VWG-activiteit van Nicolas, een artikel over ecologische veerkracht en het artikel over golfbrekers van Brecht verder komen er ook nog een mystery competition en een korte promotie voor de jnm en nwg in deze bertram.

1.3 Euglena

- Kevin heeft een artikel geschreven voor de komende euglena en Iris schrijft misschien nog een pwg-artikel

1.4 Gaasvliegental

- De gaasvliegental is bijna in orde m.u.v. enkele kleinigheden, er wordt nog naar de drukker gegaan

1.5 E-zines

- Er is nog geen e-zine verstuurd aangezien er nog geen activiteitenkalender is.
- Brecht belt naar de werkgroepsvoorzitters voor activiteiten en verzekerde ons dat er in oktober, waarschijnlijk de 22ste een Waasland-KWG excursie is.

1.6 Waarnemingsboekje

- Er zijn nog bijna geen ingevulde

waarnemingsboekjes toegekomen, dus OPSTUREN DIE HANDEL!!!

2 Financiën

- De PWG zal binnenkort het geld van het paddestoelenweekendje storten.

3 Werkgroepen

3.1 Arwg

- In de paasvakantie is er hoogstwaarschijnlijk een combiweekendje met de Pwg in Voeren

3.2 Pwg

- 21-23 oktober is er het paddestoelenweekendje
- 30 oktober is er zwamdag, de bedoeling hiervan was dat er in alle afdelingen op die dag een paddestoelenexcursie zou zijn, dit zou als een dag van het lieveheersbeestje moeten worden, dit lukt niet meer dit jaar, maar naar volgende jaren toe wordt hieraan gewerkt en zal er dus zeker een zwamdag zijn

4 Materiaallijst

- De Materiaallijst is zo goed als in orde, de kast voor ontleende boeken is er
- Er zou wel nog eens moeten gekeken worden voor waarborgen,...

5 Varia

- sessies: er zijn nog niet zo veel sessies, er wordt nog een oproep gedaan, de sessies moeten niet zo veel voorstellen, dit mogen bv ideeën voor workshops zijn

De sessies voor paddestoelen en varens zijn in de maak

- niet jnm-ers die bertram willen:

Dit zal ook volgend jaar nog kunnen, de NWG zal dan wel zelf een lijst bijhouden met alle niet-jnmers die een bertram willen.

Er zal een brief gestuurd worden naar alle +25jarigen die geen jnmer zijn en nu de bertram ontvangen waarin staat dat ze dit volgend jaar alsnog de bertram kunnen ontvangen.

Het zal ook in de bertram van december komen.

- Site

Brecht vraagt aan Nick wat er nu nog met de site zal gebeuren

NWG-vergadering 9 november 2005

Aanwezig: Brecht De Meulenaer, Jan Claes, Esther Castermans, Nele Verstraete, Wout Opdekamp, Bert Willaert, Iwan Lewylle
Verontschuldigd: Lies De Beelde, Pieter Blondé, Tine Van Landegem

1 Publicaties

1.1 Bertram

- Bertram 3 is bij de drukker, Jan kan nu niet met de bertrams naar de post gaan, Brecht zal dat doen. Jan heeft nog geen artikels voor de volgende bertram gekregen, Gert, Michiel en Jorn waren wel van plan iets te schrijven.
- De Mystery Competition wordt ofwel door de KWG of de PWG gemaakt.

1.2 Euglena

- In de vorige euglena stonden geen natuurstudie-artikels, de promobertram zat wel in de euglena, dus in orde

1.3 Gaasvliegtabel

- Is bij de drukker

1.4 E-zines

- Nog niets geworden dit jaar, naar volgend jaar toe zou dit zeker moeten goedkomen.
- Waarschijnlijk zal de lay-out dezelfde zijn als die van de afdelingsFLASH, Brecht zal dit eens aan Dries Gysels vragen

1.5 Waarnemingsboekje

- Er zijn zeer weinig waarnemingsboekjes teruggekomen, er wordt nog een oproep geplaatst in de bertram

2 Financiën

- Er moet nog geld van de KWG gestort worden, Brecht vraagt eens na bij Nicolas
- Alle werkgroepen moeten tegen 15 januari een inhoudelijk verslag schrijven, men doet dat als volgt: JNM-site → ADB → administratie → documenten. Daar hadden normaal een handleiding en de juiste formulieren moeten staan, deze zijn echter verdwenen. Dit komt zo snel mogelijk in orde. Concreet betekent dit gewoon dat julie van elke activiteit een deelnemerslijst en een aankondiging moeten hebben.

3 Werkgroepen

3.1 Arwg

- Binnenkort is er vergadering

ACTIVITEITEN

- Van 10-14 april is er een voorjaarskampje samen met de pwg in Voeren
- Volgende zomer zal er een (buitenlands) arwg-kamp zijn

3.2 Pwg

- Er is een vergadering geweest, nu is er een sterke groep nieuwe mensen die de pwg willen trekken.
- Paddestoelenproject ->T-shirts werden gemaakt en verkocht, Naar volgend jaar toe moet dit wel beter aangekondigd worden

ACTIVITEITEN

- 10-14 april is er een voorjaarskampje samen met de arwg in Voeren

- 16 november, paddestoelendeterminatieavondje

- soiree in december

- een wieren en mossen excursie in februari

3.3 Vwg

- Iwan en Brecht vragen aan Klaas Debusschere en Billy of ze geen functie willen opnemen in de vwg

ACTIVITEITEN

- Ganzenexcursie in Uitkerke

- Zeelandreis

- Voorjaarsweekend

3.4 Vbwg

- Er moet promo gemaakt worden voor het lieveheersbeestjesproject

ACTIVITEITEN

- Er zal een soirée/determinatieavond zijn rond gaasvliegen, de gaasvliegtabel zal hier gelanceerd worden

3.5 Zwg

- Binnenkort zal er vergadering zijn

4 Activiteiten en projecten

4.1 Congresstand

- Elke werkgroep moet iets doen:

Pwg: standje met foto's, activiteitenkalender,... + determinatie van varens??

Kwg: schelpen

Arwg: misschien determinatie van salamanderlarven, Bert kijkt of hij aan larven kan raken

- Verder ook een quiz op computer met vragen van alle werkgroepen, dit zou hetzelfde principe zijn als de mystery competitions

ELKE WERKGROEP STUURT VOOR 20 NOVEMBER HAAR FOTO'S DOOR:

1 moeilijke foto, 2 makkelijke foto's en 2 foto's op

niveau

- Brecht vraagt aan Dries of de computer van boven (bondsssec) hiervoor mogen gebruikt worden en of hij iets kan instellen waardoor de computers enkel voor de quiz gebruikt kunnen worden
- Er wordt ook aan Goele gevraagd of het niet mogelijk is om de quiz in een apart zaaltje te doen.

4.2 Samenwerking met natuurpunt

- Het paddestoelenproject zal samen met natuurpunt verder uitgewerkt worden
- Artikels in focus/oriolus

We krijgen de mogelijkheid om artikels/ promotie voor de jnm in focus/ oriolus te schrijven.

Artikels hiervoor moeten echter zeer deftig zijn, verder is niet echt duidelijk wat kan en wat niet, Brecht vraagt dit nog eens na bij Tine

5 Materiaallijst

- Steven wil tegen 15 november een lijst met alle materiaal + waarborg, deze lijst bestaat al , maar Heleentje heeft die, Ester zoekt de lijst
- Nu kan het materiaal enkel binnen de kantooruren bij Karen afgehaald worden, naar de toekomst toe moet er nog een systeem gevonden worden waardoor dit ook buiten de kantooruren zou kunnen
- Op 20 november zullen Brecht, Bert en Wout eens kijken in alle kasten om te zien of er nergens meer uitleenbaar materiaal ligt.

6 Varia

- Naar de toekomst toe zouden de werkgroepsvergaderingen telkens kort voor de nwgvergadering moeten plaats vinden, dan zou de activiteitenkalender,... beter te bespreken zijn
- Winkelaanbod:

Nu zijn er veel boeken in de jnmwinkel die eigenlijk niet zo veel voor stellen en er bestaan veel goeie boeken die er niet zijn.

Daarom zouden we op 29 november eens de winkel intrekken en het aanbod eens bekijken.

Brecht zet dit op de lijst en vraagt ook nog eens aan Iwan, Brecht Verhelst, Bert, Kevin, Bart Vanelslander, Jeroen en Gert Arijs of ze niet komen

- Beleidsnota: NWG brengt natuurstudie naar de afdelingen

Dit kan nagegaan worden door o.a. het aantal mensen op NWG-activiteiten te tellen

NWG-vergadering 27 december 2005 (Congres)

Aanwezig: Wout Opdekamp, Tim Struyve, Gert Arijs, Lies De Beelde, Jasper Meyns, Martine Van Audenhove, Hazel Vande Kerckhove, Jan Claes
Verontschuldigd: Brecht De Meulenaar

Volgende verg: nieuwjaarsreceptie 6 januari
Alle rekeningskes van 2005 moeten vóór 10 januari bij Wout zijn (anders geen terugbetaling!). Dit is nodig omdat Wout zijn financieel verslag op tijd moet maken.

1 Publicaties

1.1 Bertram

- Raakt stilaan af
- Nog aankondigingen nodig
- Wacht nog op: Natuurreservaat (Peter De Grande), ludiek artikel van Brecht?
- abonnement op Bertram voor niet-leden boven 25 jaar wordt op volgende vergadering besproken, Wout denkt dat er te weinig geïnteresseerden zijn (nvdr: 33 van de 209 NWG-leden zijn steunleden)
- deadline volgende Bertram: 15 februari

2 Werkgroepen

1.2 ARWG: we hopen dat Bert Willaert dit blijft trekken

1.3 KWG: Brecht De Meulenaar zal dit trekken

1.4 PWG: Er is genoeg volk, alles draait goed, veel leden; Waarschijnlijk blijft Esther dit trekken?

1.5 VBWG: Is helemaal stilgevallen; Wie wil dit trekken?

1.6 VWG: Wij denken aan Klaas Debusschere (of misschien Ywan Lewyle?)

1.7 ZWG: Lies De Beelde blijft dit trekken; was stilgevallen, maar Lies en Pieter hebben een reddingsplan

3 Bestuur volgend jaar

- ANS: zie congres (nvdr: is Tomas Willems)
- Secretaris: blijft Nele?
- Pers en promo: wie is kandidaat?
- Ping (Wout) en Bertram (Jan) blijven

4 Varia

• Alle WG moeten zich beraadslagen over de boeken in het winkelaanbod. Volgende vergadering wordt dit verder besproken.

Structuur van de NWG (2005)

NWG (nwg@jnm.be):

Voorzitter: Brecht De Meulenaer, 03/776.63.22 of 0485/57.69.24, ans@jnm.be

Secretaris: Nele Verstraete, 050/71.61.89, neleverstraete@scarlet.be

Ping: Wout Opdekamp, 03/314.39.20 of 0477/45.31.61, wout_opdekamp@yahoo.com

Redactie (Bertram): Jan Claes, 03/766.36.00, bertram@jnm.be

Pers en promo: Heleentje De Brauwer, 052/44.88.38 of 0485/30.67.48, heleentje@jnm.be

Faunadatabank: Pieter Blondé, pieterblonde@hotmail.com

ARWG (arwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Bert Willaert, 050/36.15.44, bert.willaert@gmail.com

• Voorzitter: Arnout D'Haese, 09/348.99.08, arnout_dhaese@hotmail.com of Arnout.DHaese@UGent.be

• Secretaris: Nele Verstraete, 050/71.61.89 of 0472/51.95.43, neleverstraete@scarlet.be

• Pers en promo: Joke De Backer, 054/50.21.33, blauwgeitje@hotmail.com

• Pers en promo: Lien Van den Eynde, 052/35.57.04, wispeltoetje@hotmail.com

• Peetvader: Peter De Grande, 050/82.53.91, degrandep@hotmail.com

PWG (pwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Esther Castermans, 089/41.42.65 of 0472/25.34.40, Esther.castermans@ugent.be

• Secretaris: Katrien Dobbelaere, 09/228.98.83, Dobbelaere_katrien@hotmail.com

• Activiteiten: Iris Lauwaert, 089/41.56.54 of 0499/30.17.73, Iris@jnm.be

• Fotograaf: Heleentje De Brauwer, 052/44.88.38 of 0485/30.67.48, heleentje@jnm.be

• Paddestoelen: Martine Vanaudenhove, 089/61.18.87 of 0485/69.76.79, Martine.vanaudenhove@ugent.be

• Choco: Tine Van Landegem, 0485/12.37.67, tine@jnm.be

KWG (kwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Brecht Verhelst (tot augustus), 050/37.05.50 of 0485/13.15.46, brecht@jnm.be

• Contactpersoon en Voorzitter: Stijn Hantson (van september), 051/20.30.63 of 0495/41.36.17, stijn.hantson@wur.nl

• Ping: Nicolas Vanermen, 09/253.68.79 of 0498/10.14.57, nicolas_vanermen@hotmail.com

• Matras: Kim Rubben, 059/32.09.50 of 0486/90.48.81, krubben@hotmail.com

VBWG (vbwg@jnm.be):

• Contactpersoon, Voorzitter en Opper-Fladderaar: Bart Vanelslander, 050/39.48.76 (weekend) of 0479/72.72.44, bart.v.elslander@jnm.be of bartvanelslander@tiscali.be

• Secretaris en Spiderman: Kevin Lambeets, 011/78.22.18 (weekend) of 0497/92.09.91, kevin.lambeets@gmail.com

• Matras: Jelle Van den Berghe, 053/77.32.64 of 0498/30.07.98, Willy_de_grotebozewolf@yahoo.com

• Kiekjstrekker, Sprinkhaanproject en Pissebeddenjochie: Gert Arijs, 052/35.61.34, gert_JNM@yahoo.com

• Sprinkhaanproject: Jeroen Vanden Borre, 0472/62.92.06, jeroen.vandenborre@tiscali.be

• Heer der Zwartlijven (ea. kevers): Tim Struyve, 09/388.48.77

• Zweefvlieger: Pieter Vanormelingen, 016/73.47.30, pietervanormelingen@hotmail.com

• Lieveheers-beest: Tim Adriaens, lieveheersbeestjes@jnm.be

• Solitair bijke: Dries Laget, 09/324.42.47, dries.laget@gmail.com

VWG (vwg@jnm.be):

• Contactpersoon en Voorzitter: Nicolas Vanermen, 09/253.68.79 of 0498/10.14.57, nicolas_vanermen@hotmail.com

• Secretaris: Iwan Lewylle, 011/58.32.59, iwan@jnm.be

ZWG (zwg@jnm.be):

• Contactpersoon, Voorzitter en Braakballen: Lies De Beelde, 03/771.09.28 of 0485/43.76.55, lies@jnm.be, liesdebeelde@yahoo.com

• Secretaris: Liesje Lozie, 050/37.08.92 (weekend), 09/221.57.86 (week) of 0473/94.39.94, Liesje_Lozie@hotmail.com

• Matras en Archivaris: <naam afgeschermd op verzoek>

• Vleermuis, Fortentelweekend en Kerkzolderproject: Bert Peccue, 051/22.02.47 of 0485/23.44.12, bert_pq@hotmail.com

• Vleermuis: Willem Tack, 055/31.05.35 of 0498/57.50.18, coolegast49@hotmail.com

• Nacht van het Zoogdier: Daan De Keukeleire, 09/282.80.27 of 0474/48.89.79, daan.dekeukeleire@pandora.be

• Provincie Antwerpen: Bjorgen Vandeweyer, 03/385.83.29, Bjorgen.Vandeweyer@UGent.be

• Provincie West-Vlaanderen: Laurens Vogelaers, 050/78.07.99 of 0474/89.80.46, laurens.vogel@pandora.be

Volgende Bertram

**Deadline:
15 februari
2006**

Teksten:

- liefst in txt
- zonder opmaak
- geen ingeplakte foto's

Foto's:

- liefst png, jpg
- indien je dat kan min. 300 dpi
- zo groot mogelijk

Je kan dit alles doorsturen naar bertram@jnm.be of Bertram, Kortijksepoortstraat 192, 9000 Gent.

Pimpelmees (© Jan Claes)

